

ارایه مدل ساختاری دفاتر مالکیت فکری به منظور تسهیل فرایند تجاری - سازی در مراکز تحقیقاتی و پژوهشی

حسن علم خواه^{۱*}، کمال محمدی^۲، نادر نیک کام^۳

(۱) عضو هیات مدیره موسسه دارایی‌های فکری و فناوری مدرس elmkhah@gmail.com

(۲) دانشجوی دکتری مدیریت تکنولوژی دانشگاه علامه طباطبائی

(۳) دانشجوی دکتری نانوشیمی دانشگاه KTH سوئد

چکیده

فعالیت‌های پژوهشی و تحقیقاتی فراوانی در دانشگاه‌ها و صنایع کشور انجام می‌پذیرد. متأسفانه تعداد کثیری از آنها به مرحله تجاری‌سازی و تولید ثروت و ارتقاء سطح رفاه عمومی نمی‌رسد. کشفیات و تحقیقات انجام شده در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی عمدتاً به‌عنوان مالکیت شخص محسوب می‌شوند. سیستم مالکیت شخصی بطور وسیعی در دنیا مورد انتقاد واقع شده‌است، زیرا نتایج تحقیقات به اندازه لازم به جامعه باز نمی‌گردد و قانون مالکیت فکری، با همه مزایایی که دارد، کم‌استفاده باقی می‌ماند. به‌همین منظور برای دستیابی به خلق ثروت در مراکز تحقیق و توسعه (R&D) سال- هاست که طرح استقرار نظام مالکیت فکری در این مراکز اعم از دولتی و خصوصی در مراکز تحقیقاتی و صنعتی جهان تجربه شده و دستاوردهای بسیاری را به همراه داشته است. در این مقاله با بررسی مدل ساختاری SWOT برای ایجاد دفاتر مالکیت فکری (Intellectual Property Office = IPO) در مراکز تحقیق و توسعه در کشور با هدف ایجاد بستر مناسب برای تجاری‌سازی دستاوردهای پژوهشی با مثال‌های متعدد در حوزه فناوری برتر، ضرورت این مهم تبیین شده است. همچنین در این مقاله مدل ساختاری جهت پیاده‌سازی و استقرار دفاتر مالکیت فکری در واحدهای تحقیق و توسعه صنایع به همراه الزامات آن آورده شده است.

واژه‌های کلیدی: مدیریت فناوری، تجاری‌سازی فناوری، مالکیت فکری، دفاتر مالکیت فکری.

۱- مقدمه

۱-۱) اهمیت مالکیت فکری به عنوان زیرساخت اقتصاد دانش بنیان

در دنیای امروز، خلق ثروت متکی بر فناوری است. امروزه، پایه‌های اقتصاد کشورهای پیشرفته بر اقتصاد دانش بنیان بنا شده است. معنا و مصادیق ثروت تغییر کرده است، اکنون ایده‌های جدید، روش‌های نو و دانش جدید، خود «ثروت» هستند که این دارایی‌ها به «دارایی‌های فکری» مشهورند. این دارایی‌ها به قدری اهمیت دارند که گاهی اوقات تا ۸۰ درصد دارایی شرکت‌های معظم و جهانی را تشکیل می‌دهند. به عنوان مثال شرکت IBM در سال ۲۰۰۶ از طریق فروش حق لیسانس خود بالغ بر ۲/۱ میلیارد دلار درآمد کسب کرده است. و یا اینکه درآمدهای دانشگاه‌های آمریکا و کانادا از طریق واگذاری حق لیسانس نتایج تحقیقاتشان به سایر شرکت‌ها و دولت‌های دیگر در سال ۲۰۰۶ بالغ بر ۱/۴۶ میلیارد دلار بوده است [۱].

با مروری بر انقلاب‌های ایجاد شده در سه قرن اخیر و نیز منبع ایجاد ثروت مشاهده می‌شود که منبع ایجاد ثروت، از قبل از قرن هجدهم تا قرن بیستم و یکم به ترتیب زمین، منابع طبیعی، منبع انرژی و دانش بوده است. همانطور که در جدول ۱ آمده است اقتصاد نیز از اقتصاد کوچک، منطقه‌ای و محلی به اقتصاد جهانی مبدل گشته است. پروفیسور لستر تارو، استاد اقتصاد